

"Vi unga behöver mål för att kunna ta oss framåt"

- En utvärdering av gymnasieelevers erfarenheter av
distansundervisning under coronapandemin

Luleå Tekniska Universitet
Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle
Magisterprogrammet i Utredning
S7020A Utredning och implementering
Höstterminen 2020
Linda Hansen och Frida Lindström

Sammanfattning

Skolväsendet kan betraktas som något relativt stabilt; organisationsförändringar inom denna typ av verksamhet tar oftast tid att implementera. Däremot blev gymnasieskolorna som övergick till distansundervisning tidigt under covid-19 pandemin tvungna att genomföra denna förändring på mycket kort tid. Syftet med denna utvärdering var att undersöka gymnasieelevers upplevelser kring denna omställning. Metoden har varit i huvudsak kvalitativ och har utgått ifrån ett tidigare insamlat material, därmed har en sekundäranalys genomförts. Materialet kommer från en enkätundersökning som Norrbottens Kommuner samlat in, där ungdomar i Norrbotten delat med sig av sina upplevelser som ung under covid-19 pandemin.

Forskning kring hur gymnasieelever påverkas av distansundervisning över internet tycks vara begränsad. Tidigare forskning inom ramarna för ämnet tyder dock på att bristen på sociala kontakter som distansundervisning medför kan påverka studenters motivation och hälsa (Khattar, Jain och Quadri, 2020), men också att vissa kan tycka att flexibiliteten som distansstudier erbjuder är lockande (Lane, 2012; Waterhouse, Samra och Lucassen, 2020). Det finns även tidigare forskning som visat på att isolering kan bli ett problem vid distansstudier samt att det kan bli svårare att skilja mellan skola och fritid (Croft, Dalton och Grant, 2010; Ahlfort, 2020). Resultatet från denna utvärdering visade på att gymnasieeleverna har både positiva och negativa erfarenheter av distansundervisningen. En del gymnasieelever upplevde att det var enklare att jobba hemifrån, medan andra kan ha upplevt svårigheter med att separera skola och fritid. Brist på sociala kontakter och försvunna rutiner var andra problem som respondenter lyfte. Vissa gymnasieelever upplevde distansundervisningen som en möjlighet, medan andra upplevde det som ett hinder. Försämrad fysisk hälsa och psykisk ohälsa till följd av distansundervisning var ytterligare två potentiella problemområden som diskuterades i rapporten. Även externa faktorer, som studiemiljö, kan påverka upplevelserna av distansundervisningen. Vidare fann utvärderingen att det fanns förståelse för varför distansundervisning infördes, men frågor kring kvalitet och långsiktighet kvarstår.

Nyckelord: distansstudier, distansundervisning, gymnasieelever, covid-19, coronapandemin

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund (Linda)	1
1.2. Syfte och frågeställningar	2
1.3. Uppdragsbeskrivning (Linda)	2
1.4 Avgränsningar	3
1.5 Disposition	3
2. Teoretiska ansatser och viktiga begrepp	4
2.1. Tidigare forskning	4
2.1.1. Pandemi och negativa hälsoeffekter (Linda)	4
2.1.2. Distansarbete, flexibilitet och välmående (Frida)	6
2.2 Teoretiskt ramverk	7
2.2.1 Institutionell organisationsteori (Linda)	7
2.2.2 Interaktionsritualer (Frida)	8
3. Metod	11
3.1. Genomförande (Frida)	11
3.1.1 Brukarorienterad utvärdering (Linda)	11
3.1.2 Sekundärdata (Linda)	12
3.1.3 Urval (Frida)	13
3.1.4 Analytisk process (Linda)	14
3.2. Etiska ställningstaganden (Frida)	15
4. Resultat och analys	16
4.1. Omställningen till distansstudier (Frida)	16
4.2. Möjligheter och svårigheter (Linda)	19
4.3 Gymnasieelevers insikter (Linda)	22
5. Diskussion	27
5.1 Flexibilitet och social isolering (Frida)	27
5.2 Institutionalisering av skolan (Linda)	28
5.3 Slutsatser (Linda och Frida)	30
5.4 Vidare forskning (Linda och Frida)	30
Litteraturförteckning	32
Bilagor	35
Bilaga 1 - Enkät från Norrbottens Kommuners hemsida	35

1. Inledning

I detta avsnitt behandlas information som är relevant för studien, problemområde samt studiens syfte och frågeställningar, även uppdraget, avgränsningar och en disposition av rapportens delar presenteras.

1.1. Bakgrund

Organisationer kan beskrivas som sociala fenomen som växer fram ur relationer mellan människor som verkar inom dem (Svedberg, 2012). När relationer inom en organisation blir förändrade förändras också organisationen i sig själv. Det nationella skolväsendet är ett exempel på en institution som uttrycker samhällets grundläggande värderingar samtidigt som skolan i sig kan förstås som en organisation (Svedberg, 2012). Skolan är en institution som formellt regleras av lagar samtidigt som skolan utgörs av informella sedvänjor, vanor, normer och traditioner (Nationalencyklopedin, u.å.). Skolverksamheten har, som flertalet andra av samhällets institutioner, behövt vidta åtgärder och anpassa verksamheten för att minska smittspridningen av sjukdomen covid-19 i samhället. Under den pågående coronapandemin infördes en tillfällig förordning (SFS 2020:115) för att göra skolverksamheten mer flexibel och anpassad efter den rådande pandemin. Förordning (SFS 2020:115) reglerar utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta. Under coronapandemin infördes en ny paragraf (11 b §) i förordning (SFS 2020:115) som har gjort det möjligt för huvudmän att ta flexibla beslut om skolverksamhet utifrån det aktuella smittskyddsläget eller utifrån lokala behov. Under coronapandemin har gymnasieskolan uppmanats att följa de råd som Folkhälsomyndigheten (2020a) tagit fram särskilt för skolverksamheten. Förutom de särskilda råden har gymnasieskolan också uppmanats att följa de allmänt förebyggande åtgärderna som upprättats av Folkhälsomyndigheten (2020b) för att minska smittspridningen av sjukdomen covid-19 i samhället.

Den 17 mars 2020 beslutades att gymnasieskolor i Norrbotten övergår till distansundervisning på grund av den rådande coronapandemin (Jones & Andersson, 2020). Detta beslut påverkade bland annat 2600 elever som vid tillfället studerade vid Luleå gymnasieskola (*Ibid.*). Den 15 juni 2020 upphörde rekommendationen att bedriva undervisning på distans att gälla och vid skolstarten under höstterminen 2020 återgick eleverna vid Luleå gymnasieskola till platsbaserad undervisning (Bäckström, 2020). I december 2020 rekommenderar Folkhälsomyndigheten återigen att gymnasieskolor delvis stänger och övergår till distansundervisning under perioden 7 december 2020 till 6 januari 2021 (Skolverket, 2020). På grund av denna rekommendation togs ett nytt beslut om att återigen införa distansundervisning på gymnasieskolan i Luleå av samma anledning som tidigare. Skolverksamheten och gymnasiet har alltså genomgått en stor förändring med omställning till

distansverksamhet på extremt kort tid. Denna omställning har, inte minst, haft en påverkan på gymnasieelever som tvingats förändra en stor del av vardagen för att fortsätta sin utbildning.

Det är viktigt att utvärdera och belysa gymnasieelevers erfarenheter av omställningen till distansstudier eftersom det bidrar till en bredare kunskap på området samt att gymnasieelever får möjlighet att framföra särskilda insikter till beslutsfattare och politiker. Dessutom kan det vara av särskild vikt att undersöka hur eleverna upplever att de påverkats av omställningen till distansstudier, i och med att de inte själva valt att studera på distans. Det är beslutsfattare som tagit det beslutet, av rimliga skäl, men det tycks finnas begränsad forskning kring hur gymnasieelever påverkas av distansundervisning över internet, särskilt när denna även bedrivs under en pandemi. Syftet med denna utvärdering är därmed att undersöka hur gymnasieelever har upplevt omställningen till distansundervisning och hur de upplever att de har påverkats av distansstudierna, i syfte att belysa deras perspektiv samt skapa förståelse för hur de påverkats av distansundervisningen.

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med utvärderingen avser att undersöka gymnasieelevers erfarenheter av distansstudier i Norrbotten under coronapandemin. Följande frågeställningar används som en utgångspunkt för det undersökande arbetet:

- Hur upplever gymnasieelever omställningen till distansundervisning?
- Finns det några särskilda svårigheter respektive möjligheter som uppstår vid distansstudier?
- Vilka insikter kring omställningen till distansstudier vill gymnasieelever förmedla till beslutsfattare och politiker?

1.3. Uppdragsbeskrivning

Denna utvärdering har genomförts på uppdrag av intresseorganisationen Norrbottens Kommuner som tillsammans med Region Norrbotten och Luleå tekniska universitet initierat *Hälsoskolan*, som numera ingår i det regionala Folkhälsostregiarbetet där även Länsstyrelsen i Norrbotten är en viktig aktör. Under 2020 lanserades *Unga i Norrbotten kommer till tals* och data samlades in via en webenkät. Vårt utvärderingsuppdrag vara att ta del av den insamlade datan, analysera den och presentera resultaten som ett bidrag till det pågående Folkhälsostregiarbetet. Utvärderingens inriktning och syfte har diskuterats och framtagits med hjälp av Catrine Kostenius som är professor vid Luleå tekniska universitet och utvecklingsledare på Norrbottens Kommuner.

1.4 Avgränsningar

Utvärderingen avgränsar sig geografiskt till att behandla Norrbottens län. Utvärderingen avgränsar sig till att behandla gymnasieelevers upplevelser under tiden då gymnasieskolor i Norrbotten övergick till distansundervisning och under tiden med distansundervisning under år 2020 (till följd av den rådande coronapandemin). Eftersom utvärderingen fokuserar på individer som i dagsläget går på gymnasiet har endast respondenter i åldrarna 16-20 år inkluderats i utvärderingen.

1.5 Disposition

Andra kapitlet innehåller en genomgång av den teori och den tidigare forskning som kommer att användas som stöd i denna utvärdering. I det tredje kapitlet presenteras den metod som tillämpats, vilket innefattar utvärderingens genomförande, urval, analys och metodologiska val. Metodkapitlet innehåller även ett delkapitel som berör etiska ställningstaganden. Resultatet presenteras i det fjärde kapitlet. Resultatkapitlet är indelat under ett antal delkapitel, dessa berör gymnasieelevers upplevelser, möjligheter och svårigheter som kan uppstå i samband med distansundervisning samt insikter som gymnasieelever velat förmedla. Utvärderingen avslutas med en diskussion, där resultatet från utvärderingen diskuteras och slutsatser samt förslag på vidare forskning presenteras.

2. Teoretiska ansatser och viktiga begrepp

I detta avsnitt behandlas tidigare forskning som gjorts på det aktuella området samt teoretiska begrepp och utgångspunkter.

2.1. Tidigare forskning

I detta delkapitel kommer tidigare forskning som berör hälsoeffekter till följd av restriktioner och stängningar av samhällen samt distansarbete och välmående att presenteras. Denna forskning kommer sedan att användas som ett stöd i analysprocessen.

2.1.1. Pandemi och negativa hälsoeffekter

I en artikel publicerad i den vetenskapliga tidskriften Paideia belyser Loeb och Windsor (2020) utbildningsvillkor för svenska sistaårselever som studerade med distansstudier på gymnasiet under våren 2020 till följd av den rådande coronapandemin. Studien genomfördes med utgångspunkt i ett elevperspektiv och inkluderade data från 87 skriftliga redogörelser från elever. Loeb och Windsor (2020) fann att distansstudier kan leda till mindre socialt samspel och mer eget arbete för elever. Många elever uppgav att de drabbades av tekniska problem och hade svårt att skapa rutiner för skolarbetet. Eleverna upplevde också att kommunikationen med lärare inte alltid fungerade problemfritt då det ofta tog lång tid att få svar på frågor. Studiens resultat visade också att många saknade det sociala samspelet med kompisar i skolan. En del elever kämpade med psykiska problem med tillstånd av nedstämdhet, oro och stress, ofta kopplat till rädslan över att få försämrade studieresultat eller att inte hinna med i skolan. I elevernas berättelser fanns känslor av besvikelse och nedstämdhet över att inte kunna fira studenten som vanligt. Slutligen visade resultatet också att det fanns några få elever som var positiva till distansundervisningen då de tyckte det var bekvämt att studera hemifrån (Loeb & Windsor, 2020).

Vidare har det även gjorts internationella studier om coronapandemins effekter på individer och deras levnadssätt. Ett exempel på en sådan studie är Pieh, Budimir och Probst (2020) som har studerat mental hälsa och effekten av kön, ålder, inkomst, arbete och fysisk aktivitet under den pågående covid-19 pandemin. Studien utfördes i Österrike som vidtog obligatoriska åtgärder mot covid-19 i mars 2020. Pieh et al. (2020) menar att restriktioner som upprättats i syfte att minska smittspridningen av covid-19 samt nedstängningar av samhällen kan innebära negativa effekter på den mentala hälsan bland individer. Under corona-pandemin har det inte varit ovanligt att individer drabbats av psykisk ohälsa i form av depression och ångest. Forskare har

sett att individer ofta upplever stress och oros känslor över att bli socialt exkluderade eller att förlora sitt arbete under pågående pandemier (Pieh et al., 2020). Studiens resultat visar att kvinnors mentala hälsa påverkas i högre grad än mäns under covid-19 pandemin, då det gäller depression, ångest och sömnlöshet. Individer under 35 år tycks vara mer berörda av gällande corona restriktioner än andra grupper. Personer utan arbete verkar lida av psykiska problem i högre grad än andra med arbete. Resultatet visar också att lägre inkomst ofta associeras med sämre mental hälsa samtidigt som fysisk aktivitet ofta associeras med bättre mental hälsa (Pieh et al., 2020). Det är alltså tydligt att coronaviruset, pandemin och dess effekter har olika påverkan på individers mentala hälsa samt att det finns olika faktorer runt omkring individer som bidrar till denna påverkan.

I en studie av Khattar, Jain, och Quadri (2020) undersöks covid-19 pandemins effekter på inlärningsstilar, aktiviteter och mental hälsa hos unga indiska studenter. I mars 2020 beslutade regeringen i Indien att göra nedstängningar i landet för att minska spridningen av coronaviruset. Alla landets skolor och högskolor uppmanades också att hålla stängt. Studiens resultat pekar tydligt på att unga studenter påverkas till följd av de restriktioner som införts för att minska smittspridningen (Khattar et al., 2020). Unga studenter saknar det sociala liv som de hade före pandemin, till exempel möjligheten att träffa och umgås med vänner. Få unga studenter uppger att de känner samhörighet med studiegruppen i kurser som ges på distans och en väldigt liten andel studenter ser fram emot att medverka vid dessa undervisningstillfällen. Ett flertal studenter uppger också att det kan vara svårt att behålla rutiner då studenterna studerar hemifrån och undervisningen sker online. Den plötsliga förskjutning som skett från undervisning i klassrummet till undervisning på distans har inneburit många utmaningar relaterade till tillgängligheten av resurser, tekniska problem, integritetsfrågor med mera. Distansundervisningen kan även leda till negativa effekter på både den fysiska och den mentala hälsan hos studenter. Khattar et al. (2020) har identifierat ett antal faktorer som kan påverka unga studenters hälsa. Bland annat kan övergången till distansstudier innebära minskad fysisk aktivitet, oregelbundet sömnmönster, sämre kosthållning, ökad stress och frustration för studenterna. Även brist på social kontakt med till exempel klasskamrater och lärare samt brist på personligt utrymme i hemmet kan drabba studenter som en konsekvens av de restriktioner och åtgärder som upprättats för att minska smittspridningen av coronaviruset (Khattar et al., 2020).

Sammanfattningsvis ger litteraturen som granskats i detta delkapitel en bild av att individers liv och mentala hälsa kan påverkas i hög grad av coronaviruset, pandemin och dess restriktioner. Elever, som på grund av omständigheterna, tvingas anpassa sig till distansstudier berörs av mindre socialt samspel och får ta mer eget

ansvar för sina studier. Den extremt snabba omställningen till distansstudier har inneburit problem på ett flertal områden; bland annat brist på resurser, kommunikationssvårigheter samt tekniska problem. När studierna sker på distans är det ofta svårare att skapa eller behålla rutiner för skolarbetet. Samtidigt har många individer drabbats av psykisk ohälsa som depression, ångest och sömnlöshet under pandemin.

2.1.2. Distansarbete, flexibilitet och välmående

En del kan se arbetet hemifrån som något positivt, medan andra kan bli frustrerade av att arbeta hemifrån under en längre tid (Ahlfort, 2020). Flexibiliteten med distansstudier kan vara lockande för vissa (Lane, 2012; Waterhouse, Samra och Lucassen, 2020). Distansundervisning över internet är ett relativt nytt fenomen och dess hälsoeffekter på studenter har inte undersökts i högre grad (Waterhouse et al., 2020). Att separera arbete och fritid kan bli en utmaning för de som arbetar på distans; återhämtning är något som är viktigt för att hantera stress (Ahlfort, 2020). Kristina Palm som forskat kring distansarbete menar att de flesta just nu går omkring med en låg, men konstant, stressnivå i kroppen (Ahlfort, 2020). Palm menar vidare att individer behöver hitta vägar till återhämtning när de arbetar hemifrån, för att inte drabbas av skadlig stress. Utöver detta föreslår hon att digitala möten endast ska inkludera de personer som faktiskt berörs av mötet, eftersom digitala möten kan upplevas som mer formella än fysiska möten och det kan vara svårare för individer att komma till tals vid digitala möten (Ahlfort, 2020). Vad detta tyder på är att arbetet hemifrån skiljer sig från arbetet på plats; det kan påverka vardagsrutinerna, återhämtningen efter arbetet samt hur möten går till.

Waterhouse et. al (2020) kom fram till att respondenterna i deras studie (som handlar om rollkonflikter som kan uppstå i samband med familjeåtaganden, arbete och distansstudier) rapporterade högre grad av psykiska besvär jämfört med genomsnittet. Även Jones, Samra och Lucassen (2019) fann ett liknande mönster bland juridikstudenter som studerar på distans. Croft, Dalton och Grant (2010) menar att en minoritet, men en signifikant sådan, upplever att isolering vid distansstudier kan bli en utmaning. Detta kan i sin tur leda till att de som studerar på distans inte får samma möjligheter att bygga upp nätverk bestående av medstudenter, jämfört med de som studerar på campus (Waterhouse et al., 2020). Därmed finns det även sociala aspekter av distansarbete som kan påverka hälsan och välmåendet hos individer. Dessutom kan studenter som studerar på distans missgynnas genom att de inte får tillträde till nätverk bestående av medstudenter, framtida kollegor och framtida arbetsgivare på samma sätt som studenter som studerar på campus.

Sammanfattningsvis tyder litteraturen som granskats i detta delkapitel på att arbete hemifrån skiljer sig från arbetet som sker på den fysiska arbetsplatsen. Arbete hemifrån är inte ett särskilt nytt fenomen, däremot är distansstudier över internet relativt nytt och det finns begränsad forskning kring detta. Viss forskning kring arbete hemifrån är sannolikt överförbart till distansstudier, exempelvis kan det vara en utmaning att separera arbete/studier och fritid även för elever vid gymnasieskolor som studerar på distans. Forskningen pekar även på att isolering kan bli en utmaning vid distansstudier.

2.2 Teoretiskt ramverk

I detta delkapitel presenteras viktiga teoretiska begrepp som använts som ett stöd och komplement till tidigare forskning i analysen av studiens resultat. De teorier som behandlas i kapitlet är institutionell organisationsteori och Collins teori om interaktionsritualer.

2.2.1 Institutionell organisationsteori

Institutionell organisationsteori kan användas för att belysa organisatoriskt handlande, isoformism, förändringar och hur organisationer följer informella och formella regler istället för att handla rationellt (Eriksson-Zetterquist, 2012). Förutom att organisationer påverkar och påverkas av andra organisationer har de även en påverkan på omgivningen. I den här studien tillämpas institutionell organisationsteori som ett stöd i analysen av gymnasieelevers upplevelser av omställningen till distansundervisning till följd av coronapandemin. Teorin används för att förstå hur institutioner som skolan är uppbyggda och hur dessa typer av institutioner kan förändras. Utifrån denna teoretiska utgångspunkt försöker vi sedan förstå och koppla an till gymnasieelevers upplevelser i omställningen till distansstudier.

Det finns en oenighet kring betydelsen av begreppet institution och därför har begreppet kommit att ha många olika betydelser. Inspirerad av klassiker som Weber och Durkheim definierade sociologen F. Stuart Chapin (1928) institution som ett resultat av människors upprepade samspel med varandra i syfte att tillgodose sina mänskliga behov. Institutionaliseringsprocessen kan beskrivas som "En långsam process som äger rum inom organisationen, vilket gör att den förändras på ett eget sätt och blir unik" (Eriksson-Zetterquist, 2012, s. 155). Inom organisationer, till exempel skolan, skapas och upprätthålls kulturella konstruktioner som ritualer, myter, språk, typologier, normer, vanor, värderingar och rutiner. Dessa konstruktioner skapas av människor men framstår inte som mänskliga konstruktioner (Dahler-Larsen, 2012). I följande citat exemplifierar Dahler-Larsen (2012, s. 57) hur institutioner består trots att individer ansluter till och lämnar organisationer:

“Individual persons can come and go, but the institutions continue. They have considerable strength to maintain themselves and the reality they constitute”. Institutioner besitter alltså en styrka att bevara sig själv och de kulturella konstruktioner som skapats inom institutionen. En enskild individ kontrolleras av institutionens tvingande kraft samt genom de kontrollmekanismer som skapats inom institutionen. Även om individen inte förstår institutionens existens eller mening fortsätter institutionen att existera (Eriksson-Zetterquist, 2012).

Dahler-Larsen (2012) menar att institutioner omfattas av en tröghet som kan innebära att förändring sker långsamt. Inom nyinstitutionell teori problematiseras hur enskilda aktörer har svårigheter att agera utifrån egna intressen då institutioner begränsar aktörers tänkande, önskningar och handlande (Eriksson-Zetterquist, 2012). Det är svårt att genomdriva förändringar i välutvecklade och strikt rutinbaserade organisationer. Det är större chans att en reform blir lyckad om både reformatörer och organisationsmedlemmar är aktiva deltagare i reformen. Organisationsscheman, centrala symboler och människors handlingsätt kräver förändring. Men dessa praktiker som ofta är löst sammankopplade gör också att institutioner förblir svårföränderliga. En reform kan också bli svår att genomföra om reformatörer och organisationsmedlemmar är oense om reformen som lösning. Därför är det viktigt att reformatörer bemöter eventuellt motstånd som kan uppstå hos olika inblandade personer (Eriksson-Zetterquist, 2012). Enligt Czarniawska (1990) kan reformer upplevas som underhållande eller uppfattas som hotande. En del individer är positiva till de möjligheter som förändringar kan bidra till medan andra inte alls är lika förtjusta. För vissa kan reformer möjliggöra lärande i nya situationer samtidigt som det för andra kan skapa problem (Czarniawska, 1990).

2.2.2 Interaktionsritualer

Något som förändras när studierna börjar bedrivas på distans är hur elever och lärare interagerar med varandra, relevant för denna utvärdering blir både interaktioner mellan elever och interaktioner mellan elever och lärare. Collins (2004) teori om interaktionsritualer kan möjligtvis användas för att belysa vissa aspekter kring detta. Enligt Collins (2004) kännetecknas lyckade interaktionsritualer bland annat av att deltagarna befinner sig i samma fysiska rum, dock kan detta krav ifrågasättas på grund av de tekniska hjälpmedel som finns idag (se exempelvis Lindström, 2020, där Collins teori om interaktionsritualer användes för att studera en typ av interaktion över internet). Teorin publicerades under det tidiga 2000-talet, innan kommunikation över internet blev en stor del av många vardag. Teorin diskuterar hur ritualer och ceremonier kan ske över telefon och tv, men idag finns även verktyg som kombinerar ljud och bild. Distansundervisningen har bedrivits med hjälp av

applikationer som Zoom och Microsoft Teams, vilka fungerar som digitala mötesplatser där undervisning kan bedrivas. Collins (2004) menar även att deltagarna behöver befinna sig i samma situation och ta de andra deltagarna i beaktning, vilket rimligtvis bör kunna fungera i både det fysiska och digitala klassrummet. Syftet med mötet är detsamma; undervisning. Dessutom måste deltagarna även i det digitala klassrummet ta varandra i beaktning, exempelvis genom att vänta på sin tur innan de kan ställa en fråga. Därmed befinner deltagarna sig i samma situation, men inte i samma fysiska rum.

För att interaktionen ska kunna betraktas som en interaktionsritual behöver deltagarna dela de emotioner som uppstår i interaktionen, frågan är om detta inte bara kan uppstå vid distansundervisning, utan om det faktiskt gör det. Den fysiska närheten, menar Collins (2004) är viktig bland annat för att deltagarna ska kunna dela de emotioner som uppstår i interaktionen. Som tidigare diskuterat, uppfylls inte kravet på fysisk närhet i samband med distansundervisning, men detta krav kan ifrågasättas på grund av dagens tekniska hjälpmedel, därmed kan interaktionsritualer rimligtvis ske på distans om deltagarna i interaktionen delar de emotioner som uppstår. Ytterligare något som karaktäriserar en interaktionsritual är att den är fokuserad och definieras på ungefär samma sätt av deltagarna, det vill säga att deltagarna delar ett gemensamt mål (Collins, 2004). Gällande detta, kan undervisning över internet betraktas som en fokuserad interaktion; syftet med lektionerna över internet är samma som i klassrummet, skillnaden är bara *hur* lektionerna genomförs. *Undervisningen* är det centrala i interaktionen och *lärandet* är målet. Däremot ska samvaron som uppstår även bidra till att social samhörighet uppstår (*ibid.*), dock är det inte säkert att denna uppstår i samband med distansundervisning. En grupptillhörighet, ett “vi”, skapas genom lyckade interaktionsritualer. Detta bör kunna uppstå via den digitala mötesplatsen, men det är inte säkert att det faktiskt blir så.

Ytterligare något som teorin innefattar är “heliga objekt” som det gemensamma fokuset riktas mot, vilka även ska bidra till att långsiktiga emotioner uppstår enligt Collins (2004). “Heliga objekt” kan vara allt från en identitet till ett fysiskt objekt, inom skolsammanhang skulle ett par möjliga exempel på heliga objekt kunna vara klassen, ett särskilt objekt i klassrummet eller något särskilt som en lärare gör (som ett pågående skämt eller något särskilt de brukar ha på sig). Ett heligt objekt kan med andra ord vara nästan vad som helst, men de uppstår i samband med ett gemensamt fokus riktat mot objektet (*ibid.*). Symbolerna (de “heliga objekten”) som skapas bidrar till att kortvariga emotioner omvandlas till långvariga emotioner. Huruvida denna aspekt av teorin är tillämpbar inom sammanhanget “distansundervisning” är dock osäkert och denna utvärdering kommer inte att lägga fokus på just denna aspekt. Slutligen genererar interaktionsritualer emotionell energi, som bidrar till att deltagarna känner sig entusiastiska och vill delta i fler interaktionsritualer (Collins, 2004).

Dessa emotioner är långvariga och icke-dramatiska, och kan avse känslor som solidaritet och tillhörighet. Tillfälliga känslor som uppstår i samband med interaktionsritualerna kan omvandlas till långvariga former av emotionell energi (*ibid.*). I motsats till detta, bör en misslyckad interaktionsritual leda till att deltagarna inte känner sig lika motiverade till att delta i denna typ av interaktionsritual igen. På samma sätt som lyckade interaktionsritualer leder till hög grad av emotionell energi genererar mindre lyckade eller misslyckade interaktionsritualer låg grad av emotionell energi. Misslyckade interaktionsritualer och låg emotionell energi leder ofta till känslor av otillfredsställelse, nedstämdhet och uppgivenhet hos individen. På grund av detta vill individer gärna undvika grupper med låg emotionell energi (Collins, 2004).

3. Metod

Under detta kapitel kommer utvärderingens metod att presenteras under ett antal rubriker. Kapitlet inleds med en sammanfattning av metoden i allmänhet och går sedan vidare till att behandla genomförandet, exempelvis urval, intervjumetod och analytisk process.

3.1. Genomförande

Kvalitativa studier har generellt som avsikt att skapa förståelse för ett särskilt fenomen och bygger till stor del på tolkningar av verkligheten (Bryman, 2011). Kortfattat har utvärderingen utgått ifrån material insamlat av Norrbottens Kommuner i form av en öppen enkät där ungdomar i Norrbotten haft möjlighet att skriva om sina erfarenheter kring den rådande pandemin (enkäten och materialet kommer att beskrivas mer ingående senare i kapitlet). Resultatet i denna utvärdering är baserat på svaren från enkätundersökningen. Eftersom enkätfrågorna varit öppna kan dessa betraktas som kvalitativa istället för kvantitativa, vilket inneburit att det varit möjligt att genomföra en kvalitativ utvärdering baserad på enkätsvar. Kortfattat har analysprocessen bestått av två huvudsakliga steg. Relevanta enkätsvar valdes först ut och samlades i ett dokument, sedan har dessa givits kommentarer eller nyckelord som möjliggjort sortering och sökning av citat. Efter att materialet blivit färdigställt kunde sammanställning av resultat påbörjas. Ursprungligen var tanken att utvärderingen skulle utgå ifrån ett huvudsakligen induktivt synsätt, eftersom planen var att en teorigenerering skulle ske utifrån de praktiska forskningsresultaten (Patel och Davidson, 2011). Däremot ändrades detta något i samband med sammanställningen av resultatet. Under denna fas av arbetet identifierades en möjlighet att tillämpa delar av Collins (2004) teori om interaktionsritualer, denna teori har alltså i efterhand inkluderats i teorikapitlet. Därmed har det skett ett samspel mellan teori och empiri, som innebär att studien kan betraktas som abduktiv (Psykologiguiden, u.å.). Teorikapitlets roll i utvärderingen var därmed att fungera som stöd i analysprocessen, exempelvis genom att resultaten från tidigare forskning jämfördes med resultaten i denna utvärdering och genom att delar av resultatet analyserades utifrån teorierna. Därmed kan utvärderingens ansats beskrivas som i huvudsak kvalitativ och induktiv.

3.1.1 Brukarorienterad utvärdering

Projektet har genomförts med utgångspunkt i en s.k. brukarorienterad utvärderingsmodell. Brukarorienterade utvärderingar kännetecknas av att målgruppen används som källa. Målgruppen i den här utvärderingen var gymnasieelever som berördes av omställningen till distansstudier (som en åtgärd i den pågående coronapandemin) i Norrbottens län. "Huvudfrågorna i brukarorienterad utvärdering är om den offentliga

verksamheten (1) under processen fram till leverans (2) i leveransögonblicket eller (3) genom de effekter som den ger upphov till motsvarar den kvalitet, som mottagarna anser rimlig, kräver eller behöver” (Vedung, 2009, s. 118). Brukarnas önskemål, krav, bedömningar, mål, farhågor, bekymmer eller förväntningar kan användas som värderingskriterier i brukarmodeller. Med begreppet *brukare* syftar vi här till slutmottagare av offentliga åtgärder, dvs. gymnasieelever som påverkades av beslutet om omställning till distansundervisning (i Norrbotten) till följd av coronapandemin (*Ibid.*). Det som studeras i den här utvärderingen är alltså gymnasieelevers erfarenheter av tiden med distansundervisning till följd av den rådande coronapandemin. Brukarnas bedömningar, farhågor och bekymmer i förhållande till distansundervisningen ligger därför i utvärderingens intresse. Vedung (2009) menar att det kan vara svårt att skilja mellan brukarorienterad och icke-brukarorienterad utvärdering eftersom flera ansatser kan betraktas som brukarorienterade. Istället kan man göra en uppskattning på graden av brukarinblandning. Brukarinblandningen i den här utvärderingen kan betraktas som hög eftersom slutsatserna till största del bygger på målgruppens (gymnasieelevernas) direkta uttalanden. Enligt Vedung (2009) kan brukarorienterad utvärdering öka interventionens legitimitet genom att brukarna får delge sina åsikter om interventionen och på så sätt få inflytande över interventionens implementering. Detta kan i sin tur generera att brukarnas acceptans av interventionen ökar och deras bild av servicegivarna blir mer positiv (*Ibid.*). Det finns dock även nackdelar med brukarorienterad utvärdering. Vedung (2009) menar att denna typ av utvärderingsmodell kan skapa brukarmissnöje och politikerförakt då brukarna, till skillnad från kunder på marknaden, inte betalar för vad de får. Brukarna förväntas inte ta hänsyn till kostnads-intäktsperspektiv i sina värderingar, vilket beslutsfattare tvingas göra. När brukarna i sådana sammanhang inte får igenom sin vilja skapas ofta missnöje och legitimitetssvikt (Vedung, 2009). Dessa aspekter av brukarorienterad utvärdering har vi som utvärderare givetvis haft i åtanke under utvärderingens gång. Det kan dock vara värt att nämna att vi i analysen av data endast tagit brukarnas (gymnasieelevernas) uttalanden i beaktande, utan tankar på eventuella kostnader och intäkter eftersom syftet med utvärderingen endast var att belysa gymnasieelevers erfarenheter distansundervisning under coronapandemin.

3.1.2 Sekundärdata

Eftersom detta utvärderingsprojekt utgår från ett större, redan pågående arbete hade vi som utvärderare möjlighet att ta del av data som samlats in under tiden 2020-06-11 – 2020-11-27. I samråd med Region Norrbotten och Luleå tekniska universitet startade vår uppdragsgivare Norrbottens Kommuner (u.å.) 2017 samverkansinitiativet *Hälsoskolan*. Sedan 2020 ingår *Hälsoskolan* i det regionala Folkhälsostراتيجiarbetet där också Länsstyrelsen i Norrbotten ingår som en viktig aktör. Under våren 2020 lanserades ”Unga kommer till

tals” för att synliggöra ungas erfarenheter av coronaviruset, karantän, skolstängningar och förändringar som skett till följd av detta i Norrbotten. Genom en webenkät erbjöds unga personer att anonymt berätta om sina personliga erfarenheter i relation till coronaviruset och dess effekter (se bilaga 1). Webenkäten var frivillig att genomföra och är tillgänglig för alla ungdomar i Norrbotten via Norrbottens Kommuner hemsida (Norrbottens Kommuner, u.å). Webenkäten innehåller två frågor: *Vad är dina upplevelser av den här tiden som ung i Norrbotten?* och *Vilka insikter har du fått som du vill förmedla till beslutsfattare som skolpersonal, politiker och vuxna i allmänhet?* (Norrbottens Kommuner, u.å). Eftersom enkäten utformades inom ramen för *Hälsoskolan* hade vi inte möjlighet att påverka utformningen av enkätfrågorna. Syftet med webenkäten som tillhandahölls av Norrbottens Kommuner var ursprungligen att undersöka unga personers erfarenheter av coronaviruset och dess effekter. Syftet med vår användning av data var något mer begränsat; undersöka gymnasieelevers erfarenheter av distansstudier i Norrbotten under coronapandemin (se vidare 1.2). Vår uppdragsgivare på Norrbottens Kommuner bedömde att syftet med vår utvärdering kunde inrymmas i syftet med ”Unga kommer till tals”. Vårt arbete bedömdes också vara användbart för att förmedla ungas erfarenheter och erbjuda en analys som i ett vidare skede kan vara till nytta för såväl politiker, tjänstemän som själva målgruppen – gymnasieelever i Norrbotten. Eftersom respondenterna kunde ange bakgrundsinformation som kön, ålder och skola kunde vi enkelt sortera ut svar från respondenter som gick på gymnasiet när vi fick tillgång till materialet. Användandet av data från webenkäterna möjliggjorde att vi som utvärderare fick mer tid till analys och tolkning av insamlat material, samt att vi som studenter hade möjlighet att ta del av en stor mängd material som vi troligtvis inte hade kunnat samla in på egen hand inom ramarna för uppdraget och kursens omfattning (Bryman, 2011).

3.1.3 Urval

I det här projektet har vi valt att använda oss av ett målinriktat urval. Ett målinriktat urval innebär att urvalet har skett strategiskt, där syftet varit att söka personer som kan betraktas som relevanta utifrån frågeställningarna (Bryman, 2011). I detta fall var det enbart personer som studerar eller har studerat på distans, som en konsekvens av covid-19 pandemin, som var av intresse för utvärderingsarbetet. Eftersom utvärderingen utgått ifrån ett tidigare insamlat material, som vi som uppsatsförfattare inte har varit delaktiga i insamlingen av, har vi inte kunnat påverka vem som har svarat på enkäten och vi vet inte heller hur många som har tagit del av den. De som har svarat på enkäten är ungdomar i åldern 15-19 år som är bosatta i Norrbotten. Eftersom vi inte haft möjlighet att påverka vilka som tagit del av enkäten har urvalsprocessen snarare fokuserat på att identifiera relevanta enkätsvar utifrån utvärderingens frågeställningar, istället för att söka relevanta personer att kontakta.

Utvärderingen har utgått ifrån forskningsmaterial från Norrbottens Kommuner. Materialet från Norrbottens Kommuner innehöll ursprungligen enkätsvar från 242 personer i gymnasieålder från nio kommuner i Norrbotten; dessa kommuner var Arvidsjaur, Boden, Jokkmokk, Kalix, Kiruna, Luleå, Piteå, Övertorneå samt Övertorneå. Eftersom frågorna som ställdes i enkäten inte specifikt syftade på distansundervisning innehåller materialet en stor variation av svar. Av denna anledning har vi valt ut de enkätsvar som berör skola och distansundervisning. De enkätsvar som handlar om andra upplevelser utöver skola eller distansundervisning har därmed inte inkluderats i denna studie. Även uppenbart icke-seriösa enkätsvar har sorterats bort. Det slutgiltiga urvalet bestod av enkätsvar från 67 individer. Det bör även poängteras att det finns en stor variation gällande hur mycket respondenterna har skrivit i sina svar. Vissa individer har skrivit en mening, medan vissa har skrivit tre hundra ord.

3.1.4 Analytisk process

Det empiriska materialet har analyserats med utgångspunkt i studiens huvudsakliga syfte och frågeställningar, som kortfattat var att undersöka gymnasieelevers erfarenheter av distansstudier under coronapandemin. Tidigare forskning och teoretiska begrepp och utgångspunkter användes som ett stöd vid analysen. Eftersom det redan fanns publicerad forskning på området kändes det givet att jämföra utvärderingens resultat med andra studier. Det empiriska materialet analyserades genom en kvalitativ innehållsanalys som är en mycket vanlig analysmetod för kvalitativa data på magisternivå enligt Nyberg och Tidström (2012). Syftet med en kvalitativ innehållsanalys är förenklat att "lyfta fram och begripliggöra det väsentliga innehållet i de aktuella texterna" (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud, 2007, s. 238). Den analytiska processen påbörjades genom en noggrann genomläsning av materialet. Enligt Esaiasson et al. (2007) kan innehållet i ett empiriskt material ibland ligga dolt under ytan och därför är det viktigt med en noggrann läsning av texten. Respondenternas svar lästes alltså igenom flera gånger för att skapa en övergripande bild och förståelse av det empiriska materialet. Efter genomläsningen grupperades och sammanställdes respondenternas svar systematiskt i en tablå och även intressanta citat markerades för att sedan kunna användas i rapportens resultatdel. Dessa citat användes alltså för att verkligen fånga det budskap som respondenterna vill framföra. Analysen har till stor del bestått av att tolka respondenternas direkta uttalanden som sedan vidareutvecklades i en dialog mellan oss utvärderare och det empiriska materialet.

3.2. Etiska ställningstaganden

Eftersom vi som uppsatsförfattare inte själva har samlat in materialet som använts har vi inte i högre grad haft möjlighet att ta ställning till vissa etiska frågor som bör tas i beaktning vid insamling av forskningsmaterial. Respondenterna i studien har lämnat in sina enkätsvar via Norrbottens Kommuners hemsida, där det även finns en beskrivning av projektets syfte, därmed fick deltagarna information kring syftet med enkäten vilket ligger i linje med informationskravet som ställts upp av Vetenskapsrådet (Bryman, 2011). Dock bör det påpekas att denna utvärdering inte fanns omnämnd på hemsidan där respondenterna skickade in sina enkätsvar, eftersom enkäten genomfördes innan denna utvärdering påbörjades. Däremot kan denna utvärdering betraktas som en del i det större initiativ som presenteras på Norrbottens Kommuners hemsida. Informationskravet gällande vår utvärdering specifikt kan därmed ifrågasättas, i och med att respondenterna inte var medvetna om att deras svar skulle komma att användas i denna utvärdering. Vi har dock gjort bedömningen att denna utvärdering, som tidigare nämnt, kan betraktas som en del av det initiativ som presenterades av Norrbottens Kommuner. Det finns ingenting på Norrbottens Kommuners hemsida (Norrbottens Kommuner, u.å.) som skulle kunna tolkas som att det insamlade materialet inte skulle kunna användas i detta syfte. Denna utvärdering kan betraktas som en del av det större arbete som Norrbottens Kommuner påbörjat; istället för att fokusera på det insamlade materialet i stort har vi valt att avgränsa oss till ett återkommande tema och sammanställa ett resultat utifrån de enkätsvar som behandlar detta ämne. Med stöd av vår uppdragsgivare Norrbottens Kommuner och deras aktuella forskning (Kostenius & Nyström, 2020) argumenterar vi att vårt arbete bidrar med ett exempel på hur Barnkonventionen (CRC, 1989) som blev lag i Sverige 2020 kan komma till praktisk användning. Samtyckeskravet har vi inte heller kunnat påverka, dock står det på hemsidan i samband med enkäten att deltagandet är frivilligt, vilket innebär att samtliga respondenter själva valt att delta i enkätundersökningen (Bryman, 2011).

Vidare fanns det inga namn i materialet som vi har tagit del av, utan endast information om kön, skola och kommun (Norrbottens Kommuner, u.å.). Vi har vidare valt att inte inkludera information om exempelvis skola eller kommun, för att säkerställa att samtliga respondenter förblir anonyma i linje med konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet, 2017). Dessutom bedömer vi detta som extra viktigt i och med att en stor andel av respondenterna är under 18 år. Slutligen ställer Vetenskapsrådet (2017) även krav på att uppgifter som samlats in i forskningssyfte enbart får användas i detta syfte, vilket har efterföljts. Här kan det även nämnas att det enbart att vi som författat rapporten, vår handledare samt Norrbottens Kommuner som haft tillgång till och haft tillåtelse att läsa det insamlade materialet enligt avtal som skrivits under av samtliga parter.

4. Resultat och analys

I detta avsnitt kommer utvärderingens resultat att presenteras. Resultatet är indelat under rubriker med utgångspunkt i frågeställningarna som presenterades inledningsvis. Det första delkapitlet berör gymnasieelevers upplevelser kring omställningen till distansstudier, det andra delkapitlet handlar om vilka möjligheter och svårigheter som uppstår i samband med distansundervisning och kapitlet avslutas med ett avsnitt kring vilka insikter som gymnasieeleverna i enkätstudien ville förmedla till beslutsfattare.

4.1. Omställningen till distansstudier

Något som tydligt framgår ur enkätsvaren är att ungdomarnas upplevelser av distansundervisning varierar; en del gymnasieelever har haft mer positiva upplevelser medan andra har haft mer negativa erfarenheter. Alla respondenter berättar inte om hur distansundervisningen har fungerat för dem, men cirka fyrtio enkätsvar uppvisar antingen en mer positiv, negativ eller blandad positiv och negativ inställning till distansstudier. Av dessa bedöms ca tjugofem respondenter vara uppvisa en mer negativ inställning till distansstudier, ca tio respondenter uppvisar en mer positiv syn på distansstudier och ca fem respondenter uppger att de har både positiva och negativa erfarenheter. En av respondenterna skriver följande:

Jag vet att många i min klass tycker att det är jobbigt med skola på distans men för mig funkar det nästan bättre. Den främsta orsaken till det är att min klass är väldigt pratglad och de tar inga pauser från det när det är lektion. Ljudnivån har därför resulterat i att jag får nästan inget gjort under lektionerna och att jag har varit tvungen att jobba ikapp under rasterna eller hemma. Men när lektionerna har varit på distans har jag kunna jobba fokuserat och faktiskt få saker gjort. Det betyder inte att jag alltid har valt att jobba under lektionstiden men om jag har valt eller varit tvungen att göra de så har det varit produktivt arbete.

(Respondent 2)

Ovanstående är ett exempel på en respondent som haft positiva erfarenheter med distansundervisningen. Respondenten i fråga menar att det varit lättare att vara produktiv när de jobbat i hemmet, eftersom de upplevt färre störningsmoment. Likt Loeb och Windsor (2020) fann även denna utvärdering att det fanns ett litet antal elever som var positiva till distansundervisningen, men dessa var inte i majoritet. Även flexibiliteten tycks lyftas som något positivt i ovanstående citat eftersom respondenten uppgav att de ibland valt att jobba med sina uppgifter utanför "lektionstiden", vilket enligt Lane (2012) samt Waterhouse et al. (2020) brukar vara en av de lockande aspekterna med distansarbete och distansstudier.

Det finns dock även elever som upplevt att omställningen till distansstudier fungerat mindre bra. Bland de som var mer negativt inställda till distansundervisningen berättade flera att det var svårt att koncentrera sig, svårt att hitta fungerande rutiner samt bristen på sociala kontakter. Följande citat kommer från en respondent som upplevt att det varit svårt att separera skola och fritid:

Jag tycker att den här tiden har varit ganska tuff. Bland annat då vi var [tvungna] att ha skola hemma. Dagarna blev mycket längre, och det blev svårare att veta när skoldagen slutade. Efter att ha haft skola hemma har jag blivit väldigt rastlös, och detta är något jag fortfarande känner av. Jag måste göra något varje dag, för att annars blir jag riktigt rastlös.

(Respondent 19)

Enligt Kristina Palm kan flexibiliteten som uppstår vid distansarbete och distansstudier bidra till att det blir svårt att separera arbete och fritid (Ahlfort, 2020). Några respondenter uppgav flexibiliteten som distansstudierna bidrar till som något positivt, dessa individer menar att distansundervisningen gett dem mer tid till att göra andra saker. En respondent berättar även att distansundervisningen inneburit att andra stressorer försvunnit, exempelvis att hinna med bussen eller hinna äta under skoldagen. Denna typ av flexibilitet kan vara en attraktiv aspekt med arbete från hemmet (Ahlfort, 2020), dock menar några respondenter att det blev tyngre att studera hemifrån efter en viss tid. En del respondenter lyfte även social isolering, vilket kan bli ett problem vid arbete eller studier hemifrån under en längre period:

Jag har känt mig väldigt isolerad, då jag många av mina sociala kontakter försvinner [i och med] skolstängningen. Det var tufft. Det var också tufft att hålla uppe motivationen till studierna, vilket många av mina kompisar håller med om. Jag förstår att den psykiska ohälsan ökar mycket under denna tid. Många rutiner försvann också under denna tid vilket var [mycket] problematiskt.

(Respondent 18)

Ett flertal problem lyfts i ovanstående citat. Gymnasieeleven berättar om att ett flertal rutiner försvunnit under omställningen till distansstudier, även Khattar et al. (2020) fann att tidigare rutiner påverkades av omställningen till distansundervisning. Vidare kan isolering bli en utmaning vid arbete hemifrån enligt Croft et al. (2010), vilket respondenten ovan berättar om. Vidare menar Waterhouse et al. (2020) att de som studerar

på distans inte har samma möjligheter att bygga upp sociala nätverk jämfört med de som studerar på campus. Huruvida det finns samband mellan social isolering, brist på motivation, psykisk ohälsa och sämre rutiner är inte något som denna utvärdering haft som avsikt att undersöka. Däremot är det av intresse att lyfta den sociala isolering som en del gymnasieelever har upplevt. Visserligen studerade Waterhouse et al. (2020) studenter på eftergymnasial nivå, men de menar att studenter som studerar på distans inte har samma möjligheter att knyta kontakter. Hur kontakten elever emellan samt mellan elever och lärare påverkas av distansundervisning är ytterligare en fråga som kan ställas. Detta har inte explicit undersökts i denna utvärdering men kan undersökas i förhållande till den första forskningsfrågan (Hur upplever gymnasieelever omställningen till distansundervisning?). Om de sociala kontakterna i skolan berättar en av respondenterna följande:

Jag tyckte också att hemskolan var [jobbig], eftersom det var svårt att både koncentrera sig hemma och dessutom så tappade man mycket av det sociala. Därför var det så kul att få gå tillbaka till skolan nu i höst och få det sociala umgänget igen som man inte riktigt hade på nästan fem månader.

(Respondent 14)

Gymnasieeleven berättar om två "jobbiga" aspekter med distansundervisningen, varav en avser det sociala umgänget. Enligt Khatat et al. (2020) kan distansundervisning bidra till att samhörigheten i klassen påverkas av att studenterna inte kan träffas, de fann även att få studenter såg fram emot att medverka vid undervisningstillfällen som sker digitalt. En möjlig förklaring till varför studenterna inte såg fram emot att medverka vid undervisningstillfällena i lika hög grad är att emotionell energi inte uppstår i lika hög grad vid distansstudier. Enligt Collins (2004) uppstår emotionell energi genom interaktionsritualer och denna energi bidrar till att deltagarna vill delta i fler interaktionsritualer. Om det är så att emotionell energi uppstår i högre grad i det fysiska klassrummet, är det möjligt att bristen på emotionell energi kan förklara varför motivationen under distansundervisningstillfällena är lägre. Respondenten ovan nämner dessutom vikten av det sociala umgänget i skolan. Vidare har denna utvärdering inte sökt kausala samband men ovanstående citat berättar om koncentrationssvårigheter och brist på socialt umgänge. Huruvida dessa hör ihop kan inte denna utvärdering uttala sig om, däremot är det möjligt att bristen på socialt umgänge samt mindre samhörighet i klassen påverkar prestationen i skolan. Gällande kontakten med lärare, berättade en respondent följande om möjligheterna att få hjälp över internet:

[...] jag har förstått vikten av att ha klassrum och en lärare i klassrummet som man kan prata med om som kan hjälpa en på ett lättare sätt än om man hade behövt lära sig över till exempel [zoom].

(Respondent 6)

I citatet berättar respondenten att det är lättare för läraren att hjälpa eleven i det fysiska klassrummet, jämfört med de digitala verktyg som finns (exempelvis Zoom). Ytterligare en respondent berättar om liknande upplevelser:

Mina upplevelser av denna tid eller specifikt när vi gick i hemskola var [att] lärare hade samma krav av vårt lärande även fast man inte lika smidigt kunde få samma hjälp av lärare via dator så skolan hemifrån var rätt svår att genomföra på samma sätt samtidigt som det också var en bra lösning.

(Respondent 57)

Utöver att det varit svårare att hjälpa eleverna över internet, berättade respondenten att de upplevt att de upplevt ändrade krav på vad de ska prestera i skolan. Samma respondent berättade även att de upplever att de fått för mycket uppgifter. I materialet var det sammanlagt fem respondenter som valde att lyfta deras erfarenheter kring deras lärares förmågor att hjälpa dem över internet, vidare menade samtliga att det varit svårare att få den hjälp de behövt över internet.

4.2. Möjligheter och svårigheter

Undervisning på distans tycks ha både för- och nackdelar och upplevs väldigt individuellt av gymnasieelever. En del av de tillfrågade respondenterna målar upp en bild av att distansundervisningen har bidragit till lärorikt och effektivt skolarbete medan andra respondenter tycker att det har varit svårt att genomföra uppgifter och kommunicera med lärare. Det finns även respondenter som berättar att vissa delar av skolarbetet är svårare respektive lättare att genomföra på distans gentemot på skolan. En fördel med att studera på distans under coronapandemin är att smittoriskerna för coronaviruset blir lägre, menar respondenterna som under normala omständigheter befinner sig i klassrum med ca 15-30 personer. En del gymnasieelever menar även att studieresultaten kan påverkas, antingen förbättras eller försämras, under tiden med distansundervisning. Citatet nedan är ett exempel där en respondent nämner studieresultaten:

Jag tycker skola hemma har gett mig ett smakprov på hur det kommer vara att plugga hemma sen under högskolan. Jag tycker att det har varit mycket lärorikt. Jag har även märkt att hemma skola passar mig väldigt bra då mina betyg blev bättre under den tiden (Respondent nr 32).

I citatet ovan beskriver gymnasieeleven att han upplever att distansundervisningen har varit lärorik ur ett framtida perspektiv då han har som mål att studera vidare efter gymnasiet. Eleven menar att alltså att distansundervisningen har gynnat honom på ett positivt sätt. Vidare menar eleven också att undervisning på distans har hjälpt honom att utveckla sig själv och förbättra sina betyg och resultat i skolan. Reformen som övergången till distansstudier inom gymnasieskolan upplevs ofta olika av de som berörs av förändringen. Gymnasieelever kan alltså både vara positiva och skeptiska till distansundervisning. Vissa upplever reformen som en möjlighet till lärande och utveckling medan andra upplever den som ett hinder (Czarniawska, 1990). En annan respondent beskriver sin syn på tiden med distansundervisning:

Jag är mer utav en nattuggla och jobbar därför bättre under kvällen så jag har ofta valt att jobba då istället. Men då har jag ju kunnat göra något annat under lektionstiden så jag har inte suttit och försökt jobba under den tiden vilket gör att jag fått mer tid till att göra saker jag faktiskt gillar. Det har även gjort att vi haft färre grupparbeten så jag har sluppit det. (Respondent 2).

Respondenten i citatet ovan beskriver hur distansundervisning varit till hennes fördel i flera aspekter. Under normala omständigheter bedrivs undervisningen på särskilt utsatta tider och platser, vanligtvis under dagtid där eleven har en plikt att närvara. Eftersom respondenten i citatet ovan berättar att hon är mer villig att genomföra skolarbete under kvällar än under dagtid passar distansundervisningen henne väl då hon kan anpassa och planera studietiden efter egna behov. I citatet nedan beskriver en annan respondent sin erfarenhet av distansundervisning:

Vi unga behöver mål för att kunna ta oss framåt och det blir svårt med en bristande motivation och skola hemma som gör att man droppar nedåt i betygen (Respondent nr 61).

Respondenten menar att faktorer som otydliga mål och brist på motivation i samband med distansundervisning gör det svårt att gå i skolan och har en negativ påverkan på betygen. I Loeb och Windsors (2020) studie identifierades också att gymnasieelever ofta oroar sig för försämrade studieresultat vid omställning till distansstudier. Som Khattar et al. (2020) poängterat i sin studie har den plötsliga förskjutning som skett från undervisning i klassrummet till undervisning på distans inneburit många utmaningar relaterade till tillgängligheten av resurser, tekniska problem, integritetsfrågor med mera. Distansundervisningen kan även leda till negativa effekter på både den fysiska och den mentala hälsan hos studenter (Loeb & Windsor, 2020; Khattar et al., 2020; Waterhouse et. al., 2020). Tillstånd av psykisk ohälsa, depression, ångest och stress är vanligt förekommande hos individer under pågående pandemier. Även en rädsla för social exkludering är vanligt under pågående pandemier då många individer isolerar sig i hemmet för att undvika smittspridning (Pieh et al., 2020). I citatet nedan förklarar en elev sin upplevelse av distansundervisning under den pågående coronapandemin:

Jag tycker både det var bra och dåligt. Extremt tråkigt och svårt var det men ibland skönt då man kunde befinna sig var man ville och på sätt och vis bestämma själv när man ville jobba med vad. Men det är inget jag vill fortsätta med då vi satt praktiskt taget inlåst i våra hem i över tre månader. Inget nytt, inget att längta till. Blev som en isolation vilket är bland det värsta jag varit med om (Respondent, nr 35).

Av citatet framgår att eleven haft en både positiv och negativ upplevelse av tiden med distansundervisning. Eleven menar att tiden med distansundervisning upplevdes som tung och svår samtidigt som hon tyckte att det var smidigt ibland då hon kunde fördela studietiden efter egna behov. Eleven poängterar även enkelheten i att kunna studera på distans, utan att behöva befinna sig på en särskild plats, som till exempel skolan. Samtidigt menar eleven att distansundervisning inte är något hon skulle vilja fortsätta med när coronapandemin är över, eftersom distansstudierna har inneburit en stark känsla av social isolering och bristande motivation för eleven. Upplevelsen av social isolering tycks hänga ihop med distansstudier. Trots att eleverna kan kommunicera med varandra på andra sätt än fysiskt tycks de sakna det sociala samspelet som under normala omständigheter sker i skolan (Loeb & Windsor, 2020). Att eleven upplever att skolan förändrats under tiden med distansstudier skulle till viss del kunna bero på att i klassrummet kontrolleras eleverna av skolans tvingande kraft samt genom de kontrollmekanismer som skapats inom skolan som institution (Eriksson-Zetterquist, 2012). En annan respondent lyfter upplevda utmaningar med att studera på distans:

Även fastän jag inte är den mest socialt inriktade personen har jag inte tyckt om tiden med skolarbete hemifrån. Det har berott på att det är svårare för mig att arbeta hemifrån, det har krävts utmaningar med disciplinen för att följa schemat. Men detta verkar dock ha gått ganska bra. Jag hoppas att skolan kommer kunna hålla öppet i fortsättningen. (Respondent 12).

Precis som respondenten i det föregående citatet menar respondenten i citatet ovan att tiden med distansundervisning varit påfrestande psykiskt. Skillnaden mellan de nämnda respondenterna är att respondenten i citatet här ovan lyfter in aspekten att han under normala omständigheter inte ser sig själv som en extrovert, utåtriktad person. Respondenten menar alltså att han saknat interaktionen och umgänget med andra människor under tiden med distansundervisning, trots att han kanske inte vanligtvis utnyttjar detta. Vidare menar respondenten att hans självdisciplin satts på prov under distansstudierna, då den typen av studier kräver mer personligt engagemang än den studieform som bedrivs i klassrummet under normala omständigheter. Respondenten uttrycker också en önskan om att slippa distansundervisning i framtiden. Enligt Collins (2004) teori genererar lyckade interaktionsritualer emotionell energi, vilket innebär att deltagarna känner sig entusiastiska och motiverade att delta i fler interaktionsritualer. Misslyckade interaktionsritualer leder däremot till känslor av otillfredsställelse (Collins, 2004). Båda respondenterna i citaten ovan uttrycker att de saknar den platsbundna undervisningsformen, där elever träffas fysiskt och interagerar tillsammans på plats i skolan. Distansundervisning kan möjligtvis ses som en form av misslyckad eller mindre lyckad interaktionsritual, där deltagarna saknar verktyg för att skapa den känsla av grupptillhörighet som lyckade ritualer ofta genererar.

4.3 Gymnasieelevers insikter

Majoriteten av gymnasieeleverna tycks vara överens om att omställningen till distansundervisning har fungerat bra i syftet att minska risken för en ökad smittspridning av coronaviruset. Men elevernas tankar och upplevelser visar också på att omställningen till distansstudier inte alltid varit problemfri. I detta delkapitel redovisas särskilda insikter om omställningen till distansstudier som gymnasieelever vill förmedla till beslutsfattare och politiker. Efter tiden med distansbaserad undervisning har ett flertal respondenter reflekterat över undervisningens kvalitet. För många har omställningen till distansundervisning inneburit en relativt stor

förändring i vardagen eftersom eleverna är vana att tillbringa flera timmar i skolan varje dag. I citatet nedan beskriver en av respondenterna hur tiden med distansundervisning upplevts som en utmaning:

Jag tycker att tiden hemma i skolan inte var så bra för mig och många andra. Jag vet att många förlorade motivation samt att dagarna blev väldigt enformiga. Jag hade därför velat att vi helst inte behöver vara hemma igen eftersom man förlorar en sån stor del av undervisningen genom att inte vara i klassrummet (Respondent 39).

Av citatet tycks respondentens generella upplevelse av tiden med distansundervisning ha varit negativ. Hennes motivation till att genomföra skoluppgifter har försämrats och hon har upplevt hela situationen med distansstudier som tråkig samt upplevt brist på omväxling. Respondenten menar att hon gått miste om en stor del av undervisningen under tiden med distansstudier, just på grund av att undervisningen flyttades från klassrummet till en distansbaserad undervisning. Klassrummet utgör alltså en viktig del i undervisningens kvalitet enligt respondenten. I citatet uttrycker respondenten även en stark ovilja till distansbaserad undervisning i framtiden, om denna omställning skulle behöva ske igen. Något som både Loeb och Windsor (2020) samt Khattar et al. (2020) fann i deras studier var att studenter ofta upplever svårigheter i att behålla alternativt skapa rutiner när studier sker hemifrån eller på distans. Även studiemotivationen hos elever tenderar att avta då undervisningen sker på distans. Detta kan till viss del bero på de utmaningar som omställningen till distansstudier innebär. Bland annat är det vanligt att distansundervisningen påverkas av bristande resurser, tekniska problem och integritetsfrågor (Loeb & Windsor, 2020; Khattar et al., 2020).

Flera respondenter menar att de, under tiden med distansundervisning, upplevt att det ställts högre krav på eget ansvarstagande hos eleven. Omställningen till distansstudier har också krävt flexibilitet och anpassning av gymnasieelever:

Mina upplevelser under den här tiden är främst att jag fått erfarenhet av distansundervisning men även fått ta mycket nytt ansvar för mina studier. [...] De insikter jag också har fått är bland annat att jag insett att det fungerar att ha distansundervisning men att det kräver mycket eget ansvar (Respondent 59).

I citatet ovan berättar respondenten att undervisning på distans inneburit mer individuellt ansvarstagande. Respondenten framför också att hon tycker att tiden med distansundervisning har fungerat men att

distansundervisning skiljer sig från den vanliga undervisningen som normalt sett sker i klassrummet eftersom distansundervisning kan kräva större engagemang hos eleven. Förutom krav på ett mer individuellt ansvarstagande har respondenterna även upplevt andra sidoeffekter av distansundervisningen. En del respondenter uppger att distansundervisningen möjliggjort att de kunnat lägga mer fokus på och förbättra sina resultat i vissa skolämnen där de tidigare haft problem. Citatet nedan är ett exempel:

Jag tycker att det har varit bra att ha hemmaskola eftersom jag inte trivs så bra i skolan så tycker det har varit skönt att få ha varit hemma och plugga och välja själv vad man vill gör med sin tid. [...] Under hemmaskolan har jag fått komma och jobba matte i skolan eftersom det är ett lite tyngre ämne för mig vilket jag tyckte var superbra eftersom jag annars inte skulle ha fått godkänt i kursen (Respondent 60).

Av citatet framgår att respondenten haft en positiv upplevelse av tiden med distansundervisning, framförallt eftersom hon under normala omständigheter inte brukar trivas i skolmiljön. Vidare berättar respondenten att hennes studieresultat har förbättrats under tiden med distansundervisning då hon upplevt en större frihet genom att själv få planera sina studier efter egna behov. Respondenten berättar också att tiden med distansundervisning gjort det möjligt för henne att förbättra sina betyg då hon fick mer hjälp av skolan under denna tid.

Det finns respondenter som menar att distansundervisningen har varit mer påfrestande än den undervisning som tidigare bedrivits i klassrummet. I citatet nedan beskriver en respondent att hen upplever att distansundervisningen har skett på en högre studietakt än innan och att skolans inlämningsuppgifter varit mer krävande och omfattande än tidigare:

Det är något som stör mig, just det här med att skolan, lärarna, att de inte gör det enklare för oss elever. Att man minskar på proven och kanske gör fler inlämningar och har något större prov senare för att vissa inte har de material hemma eller behöver hjälp som inte familjen kan ge. Man kan kontakta via teams och så men vissa lärare är ju inte den snabbaste på att svara (Respondent 27).

Respondenten i citatet ovan uttrycker en frustration över att skolan inte anpassat distansundervisningen tillräckligt bra. Hon är missnöjd med hur upplägget kring uppgifter och prov i skolan har förändrats i och med övergången till distansundervisning. Respondenten menar att skolan hade kunnat anpassa undervisningen mer

efter elevernas behov och tillgodose eleverna med det material som krävs för distansundervisning. Enligt respondenten i citatet ovan har kommunikationen med vissa lärare på skolan varit bristfällig samtidigt som antalet inlämningsuppgifter har ökat under tiden med distansundervisning. Även resultatet i Loeb och Windsors (2020) studie pekade på att det uppstod kommunikationsproblem mellan elever och lärare under tiden med distansundervisning. Precis som respondenten i citatet ovan, upplever många respondenter att distansundervisningen inte anpassats tillräckligt efter elevernas behov. När institutioner som gymnasieskolan förändras sker förändringen ofta över tid som en långsam process (Eriksson-Zetterquist, 2012; Dahler-Larsen, 2012). Beslutet om att ställa om till distansstudier togs extremt snabbt och under väldigt speciella omständigheter (mitt i en pågående pandemi), vilket skulle kunna vara en förklaring till varför gymnasieelever upplever distansundervisningen som dåligt anpassad.

En annan ofta återkommande punkt i respondenternas reflektioner är tankar om studiebidraget och ekonomisk ersättning. Många respondenter menar att de borde ha fått ekonomisk ersättning för de måltider som i normala fall ingår i skolan eftersom de under distansundervisningen varit tvungna att stå för lunchkostnader själva. Följande citat är ett exempel:

Jag tycker det är dåligt att man inte fått mer csn under tiden vi hade hemmaskola, vi borde fått något slags bidrag eftersom vi varenda dag behövt äta mat hemma för våra föräldrars pengar. Tycker inte kommunen gjorde det så bra, vi borde fått möjlighet att hämta skolmat som räcker en vecka exempelvis (Respondent 54).

Under en vanlig skoldag får gymnasieelever i Norrbotten äta lunch på skolan kostnadsfritt, denna möjlighet har dock försvunnit under tiden med distansstudier. I citatet ovan kan en urskilja att respondenten är missnöjd med att hon inte fått någon ekonomisk ersättning för den summa pengar hon själv och familjen behövt lägga på måltider som i vanliga fall erbjuds av skolan vid platsbunden undervisning. Enligt Khattar et al. (2020) är det vanligt att distansstudier bland annat leder till att elever får sämre kosthållning vilket i sin tur kan påverka hälsan. Respondenten i citatet ovan menar även att ansvariga hade kunnat lösa situationen med skolmaten under distansundervisningen på andra sätt, till exempel genom utdelning av skolmat varje vecka. En annan respondent för ett liknande resonemang kring ekonomisk ersättning:

Luncherna har blivit svårare och jag tycker vi borde få något bidrag då vi inte har fått tillgång till skollunch [...]. Jag vill förmedla om att jag skulle tycka att det är bra om vi får ett bidrag eftersom vi inte har fått gratis skolmat (Respondent 60).

I citatet ovan uttrycker respondenten en besvikelse över att möjligheten till skolmåltider inte funnits under tiden med distansundervisning. Precis som respondent 54 tycker även respondent 60 att eleverna borde ha fått ekonomisk ersättning eller bidrag för de måltider som de varit tvungna att lägga ut för själva då det inte erbjudits någon skolmat. Enligt skollagen (SFS 2010:800) finns dock inget krav om att gymnasieskolan ska servera skolmåltider och därför kan gymnasieeleverna och deras vårdnadshavare inte kräva någon ekonomisk ersättning. Enligt föräldrabalken (SFS 1949:381) 7 kap. 1 § är föräldrar skyldiga att betala underhåll till barnet fyller 18 år men underhållsskyldigheten kan pågå längre om barnet går i skolan efter denna tidpunkt, dock längst till barnet fyller 21 år.

5. Diskussion

Under detta kapitel kommer utvärderingens resultat att diskuteras i förhållande till utvärderingens syfte och frågeställningar. Diskussionen avslutas med ett delkapitel där utvärderingens slutsatser presenteras, följt av förslag på vidare forskning.

Syftet med utvärderingen var att undersöka gymnasieelevers erfarenheter av distansstudier i Norrbotten under coronapandemin. Följande frågeställningar användes som en utgångspunkt för det undersökande arbetet:

- Hur upplever gymnasieelever omställningen till distansundervisning?
- Finns det några särskilda svårigheter respektive möjligheter som uppstår vid distansstudier?
- Vilka insikter om omställningen till distansstudier vill gymnasieelever förmedla till beslutsfattare och politiker?

5.1 Flexibilitet och social isolering

Något som kan vara intressant att lyfta vidare är gymnasieelevers varierande syn och erfarenheter av distansundervisningen. Flexibiliteten som distansstudier medför var något som ett flertal respondenter tog upp; en del ansåg att flexibiliteten gynnade dem, medan andra menade att de påverkades mer negativt på olika sätt. Detta kan möjligtvis kopplas till tidigare forskning som visat på att det kan vara svårt att separera arbete eller studier hemifrån och fritid, samt en förändring i rutiner till följd av omställningen (Ahlfort, 2020; Khattar et al., 2020). Det är möjligt att de gymnasieelever som har upplevt mindre stress med distansundervisningen haft lättare att hitta fungerande rutiner samt lyckats separera skola och fritid. Som en respondent uttryckte: "Dagarna blev mycket längre, och det blev svårare att veta när skoldagen slutade. Efter att ha haft skola hemma har jag blivit väldigt rastlös, och detta är något jag fortfarande känner av." (Respondent 19). Detta kan tolkas som att individen hade svårt att hitta rutiner som fungerade när de studerade hemifrån, vilket sedan bidrog till att det blev svårt att separera skola och fritid. Det är även möjligt att gymnasieeleven i fråga upplevde att det var svårare att återhämta sig efter skoldagen, eftersom de uttryckte att de upplevt rastlöshet. Detta är dock spekulation, men enligt Ahlfort (2020) kan det vara svårare att återhämta sig vid arbete hemifrån.

Bristen på socialt umgänge bör även lyftas. Detta var något som ett flertal respondenter berättade om. Det sociala umgänget i den fysiska skolan kan betraktas som något viktigt, utifrån utvärderingens resultat. Det är dessutom möjligt att bristen på sociala kontakter påverkar en del gymnasieelever negativt. Enligt Khattar et

al. (2020) uppstår inte samma samhörighet i klassen när undervisningen bedrivs på distans och det är få studenter som ser fram emot att medverka vid undervisningstillfällena som sker på distans. Det sociala umgänget som uppstår i den fysiska skolan tycks inte ha replikerats i den digitala skolan, vilket kanske inte heller är möjligt. Enligt Collins (2004) är den fysiska närheten en av de viktigaste komponenterna i interaktionsritualer, vilken inte är möjlig att helt replikera vid distansstudier trots de verktyg som finns idag. Även om dessa verktyg kan bidra till att möjliggöra interaktionsritualer över internet, kan det sannolikt inte likställas med de interaktionsritualer som kan ske i den fysiska skolan. Interaktionsritualer kan vidare vara en viktig aspekt av skolan, dessa kan rimligtvis ske både i klassrummet och mellan lektionerna, som bidrar till att eleverna känner sig mer motiverade och engagerade. Exempel på interaktioner i den fysiska skolan som inte går att jämföra med de som uppstår i den digitala skolan skulle kunna vara skollunchen i matsalen, spontana konversationer i korridoren, promenader med vänner under raster eller aktiviteter och interaktioner i det fysiska klassrummet. I det granskade materialet fanns det tecken på att bristen på socialt umgänge är ett problem för distansundervisningen, huruvida detta dock är kopplat till interaktionsritualer är enbart spekulation, eftersom studien saknar underlag för att bedriva analys kring denna fråga. Det som dock står klart är att det "sociala umgänge" som uppstår i den digitala skolan inte går att jämföra med det sociala umgänget som uppstår i den fysiska skolbyggnaden.

5.2 Institutionalisering av skolan

Av utvärderingens resultat framgår att gymnasieelever upplever att övergången till distansstudier inneburit flera utmaningar, relaterade till både undervisning och kommunikation med till exempel lärare. En del gymnasieelever har berättat om hur tiden med distansstudier varit lärorik och flexibel medan andra har berättat om vilka svårigheter som distansstudierna inneburit. I respondenternas uttalanden har åsikter om distansundervisningens kvalitet varit en ofta återkommande punkt, vilket gör det intressant att diskutera vidare. Flera respondenter menar att det varit problematiskt med undervisning på distans och att kvalitén på distansundervisningen varit sämre än den undervisning som annars ges i klassrummet. Det framgår dock inte vad denna upplevelse beror på i respondenternas uttalanden. Det går att spekulera i om denna upplevelse beror på skolans bristande resurser, tekniska problem eller liknande. Flera respondenter beskriver att de fått ta större eget ansvar under tiden med distansundervisning, vilket också skulle kunna vara en potentiell anledning till att undervisningens kvalitet upplevs ha försämrats under omställningen till distansstudier.

När skolan övergår till distansundervisning är det tänkbart att skolans tvingande kraft, kontrollmekanismer och kulturella konstruktioner förändras eftersom eleverna inte längre befinner sig fysiskt på plats i skolan. Vissa kontrollmekanismer och kulturella konstruktioner kan försvinna och ersättas av nya medan andra fortsätter att existera (Dahler-Larsen, 2012). Till exempel träffas eleverna inte längre fysiskt på plats i skolan, istället ersätter den platsbundna undervisningen av en digital distansbaserad undervisning där elever och lärare interagerar med varandra på andra villkor än i skolan. När eleverna så småningom återgår till den platsbundna utbildningsformen kan de återigen påverkas av de kontrollmekanismer och kulturella konstruktioner som upprätts inom skolan eftersom institutioner besitter en styrka att bevara sig själva (Dahler-Larsen, 2012). Trots att beslutet om att övergå till distansundervisning kunde fattas relativt snabbt är det ofta svårt att genomdriva förändringar i välutvecklade och strikt rutinbaserade organisationer som skolan (Eriksson-Zetterquist, 2012). Skolan som institution omfattas alltså av organisationsscheman, centrala symboler och människors handlingsätt. Beslutet om övergång till distansundervisning gjorde att dessa praktiker tvingades till reform vilket ofta sker med en viss tröghet eftersom de ofta är löst sammankopplade med varandra (Eriksson-Zetterquist, 2012).

I flera av respondenternas svar kan en slags brist på studiemotivation kopplat till distansstudier urskiljas, något som även Khattar et al. (2020) kom fram till i deras studie. Respondenterna i den här utvärderingen tog också upp andra problem kopplade till distansundervisning, till exempel att det på skolan finns hjälpmedel och material som inte är lika lättillgängliga för eleverna då de studerar på distans. Detta indikerar hur viktigt en god studiemiljö och rutiner är för gymnasieelever. Själva förändringen som omställningen till distansstudier innebär och allt annat som den medför är i sig ofta påfrestande för individerna som berörs av beslutet. Enligt Khattar et al. (2020) är det vanligt att distansundervisning medför bristande resurser, tekniska problem och integritetsfrågor. I ett framtida perspektiv är det viktigt att gymnasieskolan är förberedd och medveten om olika problem som eventuellt kan uppstå om skolan skulle behöva ställa om till distansundervisning igen.

5.3 Slutsatser

I detta delkapitel presenteras ett antal slutsatser grundade på utvärderingens resultat och diskussion.

- Omfattande och direkta omställningar som övergången till distansstudier i gymnasieskolan (till följd av coronapandemin) kräver att eleverna anpassar sig till en helt ny situation på kort tid vilket kan leda till oförutsedda utmaningar.
- Flexibiliteten som medföljer distansundervisning passar vissa gymnasieelever, men inte alla. En del gymnasieelever upplever att distansundervisningen gynnat dem, genom att de haft möjlighet att disponera över sin egen tid och därmed fått mer tid till annat. De som haft mer negativa erfarenheter har bland annat tagit upp koncentrationssvårigheter, svårigheter att få den hjälp som de behöver och svårigheter med att hitta fungerande rutiner.
- Bristen på socialt umgänge är ett återkommande tema i utvärderingen, vilket möjligtvis kan påverka studierna om bristen på sociala kontakter påverkar motivationen och engagemanget.
- Distansundervisning kan vara påfrestande för gymnasieelever då eleverna upplever att denna undervisningsform kan innebära mer eget ansvarstagande, högre studietakt, striktare krav och fler inlämningsuppgifter.
- Sämre studiemotivation till följd av distansstudier är ett centralt och återkommande tema i gymnasieelevernas berättelser vilket skulle kunna bero på bristen av emotionell energi till följd av psykiska och fysiska nedsättningar på grund av distansundervisning.

5.4 Vidare forskning

Eftersom distansundervisning över internet på samhällsvis skala till följd av en pandemi är ett nytt fenomen finns det begränsad forskning kring detta, men den forskning som finns publicerad är nytvunnen och aktuell. Förhoppningen är att denna utvärdering ger en inblick i hur distansundervisningen kan upplevas av gymnasieelever och vilka konsekvenser det medför. Dock finns det sannolikt mycket mer som kan undersökas och som sedan kan vara till hjälp både nu under pågående arbete samt om en liknande situation uppstår i framtiden.

I den här utvärderingen fann vi att undervisningens kvalitet är viktig för gymnasieeleverna och deras förutsättningar. En del elever tycker att det är stor skillnad kvalitetsmässigt mellan den undervisning som sker på plats och den som sker på distans. Som ett förslag på vidare forskning skulle det vara intressant att vidare undersöka hur undervisningens kvalitet påverkas av att bedrivs på distans, exempelvis då den effektiva kommunikationen förändras mellan relevanta aktörer. Denna studie fann att en del gymnasieelever upplevde att deras studieresultat påverkades av distansundervisningen. Detta hade vidare kunnat undersökas genom att titta på exempelvis huruvida detta beror på undervisningens kvalitet, personliga egenskaper hos eleverna eller externa faktorer som internetuppkoppling eller studiemiljö. Vidare hade det kunnat vara av intresse att försöka kartlägga i vilken grad dessa elevers studieresultat påverkats. Ett annat förslag på vidare forskning är en utvärdering av gymnasielärares erfarenheter av omställningen till distansstudier under coronapandemin, exempelvis genom att undersöka hur användningen av tekniska hjälpmedel fungerat, hur det har fungerat att undervisa eller hur det har fungerat med prov och inlämningsuppgifter.

Litteraturförteckning

- Ahlfort, K. (2020). *När hemmet blir vår arbetsplats*. Hämtad 9 november, 2020, <https://www.kth.se/aktuellt/nyheter/nar-hemmet-blir-var-arbetsplats-1.984825>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Bäckström. (2020, 10 augusti). Så ska skolstarten coronaanpassas i Luleå. *SVT Nyheter*. Hämtad från <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrboten/valkomnar-elever-och-personal-tillbaka-till-skolan>
- Chapin, Stuart F. (1928). *Cultural Change*. Dubuque, IA: Wm C. Brown Company Publishers.
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- CRC. (1989). *United nations conventions on the rights of the child*. Hämtad 28 februari 2021, från www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx
- Croft, N., Dalton, A., & Grant, M. (2010) Overcoming isolation in distance learning: building a learning community through time and space. *Journal for Education in the Built Environment*, 51(1), 27–64. Doi:10.11120/jebe.2010.05010027
- Czarniawska, B. (1990). Kommunerna i reformernas sagoland. Ur Brunsson, Nils och Olsen, Johan P. (red.) *Makten att reformera*. Stockholm: Carlssons förlag, s. 261-231.
- Dahler-Larsen, P. (2012). *The evaluation society*. Stanford, California: Stanford Business Books, an imprint of Stanford University Press.
- Eriksson-Zetterquist, U. (2012). *Institutionell teori: - idéer, moden, förändring*. Liber AB.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (3., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Folkhälsomyndigheten. (2020a). *Förslag på förebyggande åtgärder i gymnasieskolan*. Hämtad 10 november, 2020 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/verksamheter/information-till-skola-och-forskola-om-den-nya-sjukdomen-covid-19/forebyggande-atgarder-for-gymnasieskolan/>
- Folkhälsomyndigheten. (2020b). *Skydda dig och andra från smittspridning*. Hämtad 10 november, 2020 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/skydda-dig-och-andra/>

- Jones, E., Samra, R., & Lucassen, M. (2019). The world at their fingertips? The mental wellbeing of online distance-based law students. *The Law Teacher*, 51(1), 49–69. Doi:10.1080/03069400.2018.1488910
- Jones, L. & Andersson, N. (2020, 17 mars). Skolchefen i Luleå om stängningen av gymnasieskolan. SVT Nyheter. Hämtad från <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrboten/skolchefen-i-lulea-om-stangningen-av-gymnasieskolan>
- Khattar, A., Jain, P. R., & Quadri, S. M. K. (2020). Effects of the Disastrous Pandemic COVID 19 on Learning Styles, Activities and Mental Health of Young Indian Students - A Machine Learning Approach. 2020 4th International Conference on Intelligent Computing and Control Systems (ICICCS), Intelligent Computing and Control Systems (ICICCS), 2020 4th International Conference On, 1190–1195. <https://doi-org.proxy.lib.ltu.se/10.1109/ICICCS48265.2020.9120955>
- Kostenius, C. & Nyström, L. (2020). “When I feel well all over, I study and learn better” – experiences of good conditions for health and learning in schools in the Arctic region of Sweden. *International Journal of Circumpolar Health*, 79:1, 1788339, DOI: 10.1080/22423982.2020.1788339
- Lane, A. (2012). A review of the role of national policy and institutional mission in European distance teaching universities with respect to widening participation in higher education study through open educational resources. *Distance Education*, 33(2), 135–150. Doi:10.1080/ 01587919.2012.692067
- Lindström, F. (2020). *Spela och lär: En kvalitativ studie om sociala interaktioner, lärande och tv-spelskunnighet*. (Examensarbete, Luleå Tekniska Universitet, Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle).
- Loeb, H. & Windsor, S. (2020). Online-and-alone (och ofta i sängen) – Elevers berättelser om gymnasietidens sista månader våren 2020. *Paideia* (20) 39-52. Från <https://gup.ub.gu.se/publication/298618>
- Nationalencyklopedin. (u.å.). Institution. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/institution> (hämtad 2021-01-15)
- Norrbottnens Kommuner. (u.å.). *Hälsoskolan: Unga i Norrbotten kommer till tals*. Hämtad 20 november, 2020, från Norrbottens Kommuner, <https://www.norrbottnenskommuner.se/haelsoskolan/unga-i-norrboten-kommer-till-tals/>
- Nyberg, R. & Tidström, A. (red.) (2012). *Skriv vetenskapliga uppsatser, examensarbeten och avhandlingar*. (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

- Pieh, C., Budimir, S., & Probst, T. (2020). The effect of age, gender, income, work, and physical activity on mental health during coronavirus disease (COVID-19) lockdown in Austria. *Journal of Psychosomatic Research*, 136. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2020.110186>
- Psykologiguiden. (u.å.). Abduktion. I *Psykologilexikon*. Från <https://www.psykologiguiden.se/psykologilexikon/?Lookup=abduktion>. Hämtad 10 januari 2020.
- SFS 1949:381. *Föräldrabalk*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SFS 2020:115. *Förordning om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket. (2020). Regler för förskolor och skolor som är öppna, stängda eller varit stängda under coronapandemin. Hämtad 9 december, 2020, från Skolverket, <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/coronaviruset-och-covid-19---regler-for-skolor-och-forskolor/regler-for-forskolor-och-skolor-som-ar-oppna-stangda-eller-varit-stangda-under-coronapandemin>
- Svedberg, L. (2012). *Gruppsykologi: om grupper, organisationer och ledarskap*. (5., bearb., uppdaterade och kompletterade uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Vedung, E. (2009). *Utvärdering i politik och förvaltning*. (3., [omarb. och uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Hämtad från https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf
- Waterhouse, P., Samra, R., & Lucassen, M. (2020). Mental distress and its relationship to distance education students' work and family roles. *Distance Education*, (41)4, 540-558. Doi: 10.1080/01587919.2020.1821606

Bilagor

Bilaga 1 - Enkät från Norrbottens Kommuners hemsida

Ja, jag vill vara med och berätta vad jag tycker!

Jag är...

Kille Tjej Annat (beskriv nedan)

Om du valde "Annat" och vill beskriva ytterligare kan du göra det i rutan nedan (inget måste, bara om du vill!)

Ålder

Jag går i skola, i årskurs

Jag arbetar, med följande

Jag bor i följande kommun

Här kommer min text, videosnutt eller ljudfil med mina tankar

Eller skriv din text i rutan nedan

SKICKA

Tack för din medverkan!

Catrine

PS: Mer information finns här om vad som gäller dina personuppgifter enligt GDPR